

18.4.2002

Opetusministeriö
Joensuun yliopisto

JOENSUUN YLIOPISTON TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODELTA 2001

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa Joensuun yliopiston tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2001 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus annetaan sekä opetusministeriölle että Joensuun yliopistolle. Tarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja, JHTT Klaus Krokfors ja sitä on valvonut tarkastuspäällikkö Hannu Taunula.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti ja se on kohdistunut Joensuun yliopiston tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskenta-toimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

BUDJETOINTIMENETTELYT

Yliopistojen saamia lahjoitusvaroja ja sponsorituloja on aiempina vuosina käsitelty talousarviokirjanpidon tilillä 670 "Talousarvion ulkopuolinen rahoitus ja sillä rahoitetut menot". Tarkastusviraston näkemyksen mukaan olisi yliopistojen sponsoritulot sekä yliopistojen vastuulla tapahtuvaan toimintaan saatujen lahjoitettujen varojen käyttö tullut budjetoida yliopistojen toimintamenomomentille. Opetusministeriö ei kuitenkaan esittänyt näitä eria vuoden 2001 lisätalousarvioihin eikä myöskään vuoden 2002 talousarvioon. Valtiontaloutta koskevien periaatteiden kannalta ei voida pitää asianmukaisena menettelyä, jossa yliopistojen toimintaan liittyviä säännönmukaisia tuloja ja menoja ei sisällytetä talousarvioon vaan nettoutetaan budjetoimattomina toimintamenomomentille. Budjetointikäytäntöä tulee näiltä osin viipymättä selkeyttää.

Joensuun yliopisto on kirjannut talousarvion vastaisesti talousarvionmomentin 29.10.21 Yliopistojen toimintamenot veloituksiksi 0,6 milj. markan edestä EU:n rakennerahastojen projektien ns. omarahoitusosuuksia. Pohjois-Karjalan liitto on myöntänyt osarahoitusta tietoisena siitä, ettei yliopisto voi käyttää toimintamenojaan kyseisiin hankkeisiin, koska valtion rahoitusosuudet kauden 2000-2006 rakennerahastohankkeisiin on budjetoitu erillisille koontimomenteille. Itä-Suomen lääninhallitus on oikaissut omalta osaltaan vastaavat hankkeet, mutta jäljelle jäänyttä rahoitusvajetta ei ole saatu opetusministeriöltä, jolle sitä koskevat hakemukset tehtiin joulukuussa 2000 ja uudelleen heinäkuussa 2001. Sekä yliopisto että maakunnan liitto ovat uskoneet, että rahoitusongelma ratkaistaisiin joko valtion vuoden 2001 talousarviossa tai lisätalousarvion yhteydessä. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut.

Yliopisto on kirjannut toimintamenomomentille 29.10.21 25 000 mk puunmyyntituloja. Yliopisto on katsonut, että sen tulee saada omaan käyttöönsä vähintään metsänhoitosyistä tehtyjen hakkuiden kustannuksia vastaava osuus myydyn puutavaran tuotoista ja että valtion pääoma ei tällaisten hakkuiden johdosta ainakaan pienene. Puunmyyntitulojen nettouttamista ei kuitenkaan ole erikseen sallittu eikä puunmyyntiä ole määritelty yliopistojen maksulliseksi toiminnaksi. Koska asia koskee myös muita valtion viranomaisia, menettelyt olisi tarpeen ottaa huomioon valtion talousarviossa.

Yliopiston bruttobudjetoitua talousarvionmomenttia 29.10.24 Harjoittelukoulujen toimintamenot on käytetty nettobudjetoidun momentin ~~t~~avoin tulouttamalla sille mm. täydennyskoulutus- ja messutoiminnan tuloja, julkaisujen myyntituloja, säätiön ylläpitämän Itä-Suomen koulun maksamia opetusryhmätuloja, valtion muiden viranomaisten maksamia sijaisuuskorvauksia, leirikoulutoiminnan oppilasosuuksia, Euroopan unionin koulumaidontukea ja tekijänoikeuslain mukaisia palautuksia. Harjoittelukoulujen nykymuotoinen toiminta huomioon ottaen budjetointia tulisi selkeyttää.

TILINPÄÄTÖS JA LASKENTATOIMI

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot, laskelmien tarkastelu ja kirjanpito

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, ovatko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot olennaisilta osiltaan oikein laaditut. Kirjanpidon tarkastusta on kohdennettu riskianalyyysiin perustuen.

Tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteutumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta sekä taseesta, on tarkastuksessa todettu laadituiksi säännösten mukaisesti lukuun ottamatta seuraavaa. Sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelytavan vuoksi yliopiston talousarvion toteutumalaskelmaan sisältyy 1,0 milj. mk tuloja ja menoja, joita ei ole sisällytetty talousarvioon. Toteutumalaskelmaan sisältyy myös 0,5 milj. mk budjetoimattomia harjoittelukoulujen tuloja ja menoja sekä 25 000 mk puunmyyntiä koskevia tuloja ja menoja. Toteutumalaskelmaan sisältyvät EU-projektien budjetoimattomat omarahoitusosuudet 0,6 milj. mk ja harjoittelukoulujen tulojen nettoutus on esitetty tilinpäätöksen liitteessä 19.

Tilinpäätöslaskelmien liitteenä esitetyt tiedot on tarkastuksessa todettu esitetyiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti.

Kirjanpidon tarkastuksen perusteella arvioituna voidaan kirjanpitoa pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna lukuun ottamatta edellä mainittuja tilinpäätösvirheisiin johtaneita puutteita.

Tuloksellisuuden kuvaus, maksullisen toiminnan kannattavuustiedot ja näiden perustana oleva laskentatoimi

Tuloksellisuuden kuvauksen taloudellisuus-, tuottavuus-, kustannus- ja suoritettietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa ja edellä mainittujen tietojen perustana olevaa laskentatoimintaa on tarkastettu riskianalyysiin perustuen riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot.

Tuloksellisuuden kuvauksen vaikuttavuustietojen osalta on arvioitu esitettyjen tietojen riittävyttä kokonaisuutena.

Tuloksellisuuden kuvauksessa esitetyt taloudellisuus-, tuottavuus-, kustannus- ja suoritettiedot sekä kustannusvastaavuuslaskelmissa esitetyt tiedot ovat riittäviä. Täsmennettyjen laskentaperusteiden vuoksi kaikissa kustannuskehitystä kuvaavissa tilinpäätöstaulukoissa ei kuitenkaan ole voitu esittää kattavasti aiempien vuosien lukuja. Esitettyjä vaikuttavuustietoja voidaan kokonaisuutena pitää riittävinä.

Esitettyjen tulosaluekohtaisten kustannustietojen ja taloudellisuutta kuvaavien tunnuslukujen suhteen on syytä huomauttaa, että laskelmiin on sisällytetty pääomakustannusten sijasta käyttöomaisuuden hankintamenot. Laskentakäytännöllä ei ole vaikutusta koko yliopistoa koskeviin tulosaluekohtaisiin laskelmiin, koska mainitut erät eivät laskentavuonna poikenneet olennaisesti toisistaan. Opetusministeriö on ohjeistanut laskentakäytännön muutoksen siten, että poistot sisältyvät tulosaluekohtaisiin laskelmiin vuotta 2002 koskevasta raportoinnista alkaen. Laskelmiin tulisi lisäksi sisällyttää vaihto- ja käyttöomaisuuden korot. Muilta osin esitettyjä tietoja voidaan pitää luotettavina.

Kustannusvastaavuuslaskelmien esittämää kannattavuuskuvaa voidaan pitää luotettavana, joskin tietojen luotettavuutta heikentävät arvioinnilla korvattu työaikakirjanpito ja vielä hyödyntämättömän tilakustannuslaskentajärjestelmän rajoitukset. Lisäksi tuetun maksullisen koulutuksen laskelmassa on tuottoina esitetty myös määrärahojen käyttöä.

Tuloksellisuuden kuvauksen ja kustannusvastaavuuslaskelmien perustana olevaa laskentatoimintaa voidaan pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna lukuun ottamatta arvioinnilla korvattua työaikakirjanpitoa.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyyseissä ja tarkastettu laskentatoimen ja tilinpäätöksen tarkastuksen yhteydessä sekä maksuliikkeen ja erityisesti ostoreskontran ja toimittajarekisterin tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuksessa on havaittu tarve eräiden sisäisen valvonnan kontrollien tehostamiseen sekä poikkeamia, jotka ovat johtaneet väärinkäytösilmoituksen tekemiseen tarkastusvirastolle ja poliisitutkintaan.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisällyttämättömien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamäärärahan yhteydessä, valtion talousarviosta annetun lain 3 §:n vastaista menettelyä bruttobudjetoidun talousarviomomentin 29.10.24 Harjoittelukou-

lujen toimintamenot suhteen sekä valtion talousarvion vastaista menettelyä eräiden EU:n rakennerahastoprojektien omarahoitusosuuksien maksamisesta talousarviomomentilta 29.10.21. Myös maa- ja metsätalouden tulojen, kuten tukien ja puunmyyntitulojen nettouttaminen talousarviomomentille 29.10.21 on talousarviolain 3 §:n vastainen menettely.

ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTOLLE

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Joensuun yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt toimintamomenttien 29.10.21 ja 29.10.24 tulojen nettouttamismenettelyn suhteen sekä vastaavien virheellisten menettelyjen estämiseksi tulevaisuudessa ottaen huomioon omalta osaltaan mahdolliset budjetoitimuutokset.

Tarkastusneuvos, JHTT

Erkki Mäki-Ranta

tarkastaja, JHTT

Klaus Krokfors

Yli-

TIEDOKSI Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Opetusministeriön kansliapäällikkö
Joensuun yliopiston rehtori
Joensuun yliopiston hallituksen jäsenet
Valtiokonttori